

N:o 61.

Herr E. J. Ekman: *Om upphäfvande af åtskilliga löfteseder.*

Vid 1883 års riksdag beslöts att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse, deri bland annat den önskan uttalades, att bekräftelseorden: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ» måtte utbyttas mot andra och mera lämpliga, olika för löfteseder och bekräftelseeder. Såsom bekant är, fäste Kongl. Maj:t ej någon uppmärksamhet vid denna önskan, att skilnad måtte göras mellan ofvannämnda eder, i den nådiga proposition, som afläts till 1885 års Riksdag. Emellertid qvarstår det faktum, att Riksdagen en gång gjort en så bestämd skilnad mellan löfteseder och bekräftelseeder, att den ansett, att för dem olika bekräftelseord borde användas. Detta erkännande från Riksdagens sida, att de så kallade löftesederna väsentligen skilja sig från bekräftelseeder, vill jag först hafva anmärkt, innan jag tager mig friheten framkomma med ett förslag, som afser löftesedernas fullkomliga afskaffande.

Till sakens utredande torde framför allt vara af nöden att få klart för sig, hvilken skilnad det är mellan löfteseder och bekräftelseeder. Med de senare förstår man sådana eder, hvarigenom man bekräftar sin utsago om något, *som man vet hafva skett*. Det skedda ligger således inom den förflutna tiden, hvarigenom en menniska verkligen kan med ed bekräfta riktigheten af sin utsago om det samma, antingen detta rör henne sjelf (värjemålsed) eller rör andra (vittnesed).

Med de förra eller löfteseder åter förstår man en edlig bekräftelse till ett löfte att för all framtid vilja, tänka och handla på ett visst sätt. Till dessa eder räkna vi huld- och trohetseder samt embetseder i allmänhet.

Med bekräftelseederna skall jag nu alls icke sysselsätta mig, emedan den allmänna meningen torde vara för deras bibehållande, så-

som innebärande ett skydd för samhället emot orätttrådigheten och osannfärdigheten. Deremot vill jag så mycket mer vända uppmärksamheten till löftesederna, hvilka alls icke hafva samma betydelse för samhället och som äro så väl okristliga som oförnuftiga. Förgäfvets skola vi i bibeln söka efter något stöd för löfteseder, afgifna af menniskor. Endast Gud kan stadfästa löften med ed, ty han är oföränderlig till så väl väsende som kunskapsförmåga, men det äro vi menniskor icke.

Det är rent af oförnuftigt att sätta sin själs frälsning i pant derpå, att man vill och *skall* obrottsligt uppfylla en mängd förpligtelser i framtiden, då denna framtid bär i sitt sköte så många nya förhållanden och vexlingar, för att ej tala om frestelser, hvilka man i alla dess mångfaldiga kombinationer icke kan förutse. Det är i högsta grad tanklöst att med ed bedyra, huru min tanke, min vilja och mitt handlande skall i en framtid, som icke är min, komma att gestalta sig, då jag på förhand icke känner de faktorer, som komma att bestämma mitt tänkande, viljande och handlande i denna framtid. Det är ock från statens sida orimligt att begära något sådant. Men just det att man fordrat saker, som ligga inom det orimligas område, har haft den sorgliga verkan, att dessa nu nämnda eder i allmänhet öfvergått till en tom ceremoni.

Tänkom oss blott, huru orimligt det är att med ed bekräfta, att man skall med lif och blod försvara konungen och det konungliga väldet för all framtid, då man ju alls icke vet, huru vida den regerande konungen kommer att för framtiden regera efter rikets grundlagar och till dess sannskyldiga nytta. För att på förhand kunna med ed bedyra något sådant, så behöfver man kunna blicka in i framtidens händelser, så att man vet, att sådana förhållanden icke inträffa, som omöjliggöra edens hållande.

På samma sätt är det ock med embetsederna. Man må blott läsa t. ex. presten med alla dess mångfaldiga bestämmelser för framtiden med afseende på tro och lif, en ed, som slutar med dessa ord: »Detta allt vill och skall jag redligen och samvetsgrant efterkomma. Så sant mig Gud hjälpe till lif och själ!», för att blifva öfvertygad om det rent af ohyggliga i dessa löfteseder.

En profbit på dylika löfteseder är den ed, som en barnmorska skall aflägga. Vi kunna ej neka oss nöjet att i sin helhet meddela formuläret för denna ed. Det är af följande lydelse: »Jag N. N. lofvar och svär vid Gud och hans heliga evangelium, att jag i alla mina barnmorskebefattningar skall så förhålla mig, som jag inför Gud och mitt samvete ansvara kan, troget följa de kunskaper jag inhemtat och

mig från vidskepliga företag vakta, så att jag med Guds hjälp och bistånd ömt, troget och oförtrutet betjena kan hvar och en, som mig tillitar, det vare sig hög eller låg, rik eller fattig, och natt och dag, samt göra min yttersta flit, att qvinnan, som jag kallas och hemtas till, med minsta fara förlöst blifver och fostret, såvida möjligt är, med lifvet till verlden kommer och njuter det heliga dopet samt behörig vård och skötsel. Uti oträngda mål skall jag ej med förlossningen hasta och skynda och derigenom orsak till många olyckor vara, men med tålmod och utan knotande förvänta den rätta tiden. Jag skall ock med största samvetsgrannhet söka förekomma hvarje anledning till missfall eller förtidig börd och gifva de råd och taga de försigtighetsmått deremot, som min kunskap meddela kan. Om någon uppenbarar mig en hemlighet eller förtror mig något, som ärbarheten vill hafva doldt, skall jag dermed tåga och ej det för någon uppenbara. Med de andra mina embettssystrar skall jag hålla ett förtroligt och fredsamt umgänge och med godt råd och villig handräckning, när sådant behöfves, gå dem tillhanda. Hemtas en eller flera till på det stället jag är, skall jag i vänlighet och förtrolighet med dem öfverlägga och söka det, som till den nödlidandes bästa lända kan.

Det förordnade Kongl. reglementet skall jag till alla punkter, som mig angå, efter yttersta förmåga söka efterkomma, såsom ock med lydriad uppfylla hvad ytterligare mig uti barnmorskebefattningen vederbörligen befallas kan.

Ändteligen skall jag ingenting försumma af allt, som till denna min kallelse länder, utan den samma så förvalta, som jag tänker det för Gud och människor kunna försvara; så sant mig Gud hjelpe till lif och själ!»

Mycket vore att påpeka i detta märkliga edsformulär, men jag skall inskränka mig till att endast erinra derom, att en barnmorska genom denna ed förbinder sig att drifva propaganda för barndopet, ty hon skall med *yttersta flit* vinnlägga sig om, att fostret må åtnjuta det heliga dopet. Detta skall en rättskaffens barnmorska göra, så sant hon vill, att Gud skall hjälpa henne till lif och själ. Hon får vidare aldrig knota eller klaga i sin tjenst. Gör hon det, så har hon afsagt sig Guds hjälp till lif och själ. Man må med skäl undra, att någon vågar blifva barnmorska under sådana förhållanden. Endast det lätt-sinniga betraktandet af eden såsom endast en tom ceremoni kan gifva mod att aflägga en dylik ed.

Männe nu alla dessa löfteseder kunna förekomma pligtförgätenhet, bedrägeri och svek? Visserligen icke. Den samvetslöse medborgaren

eller embetsmannen hålles ej ett ögonblick tillbaka af den aflagda eden, vore den än upprepade många gånger, från att fullfölja sitt onda uppsåt. Derifrån afhållas sådana människor endast genom det straff, som lagen belägger t. ex. den upproriske och pligtförgätne undersåten eller den oordentlige och vårdslöse embetsmannen. Detta är det enda *verk-samma* medlet, och detta gör ock till fylles. Ja, så litet uppfylla löftes-ederna sitt ändamål, att hvarken strafflagen eller den allmänna me-ningen stämplars t. ex. en pligtförgäten embetsman såsom menedare, och han kan ej heller såsom sådan straffas. Under sådana förhållanden torde det vara hög tid att löftesederna afskaffas.

Jag anser slutligen, att dessa löfteseder icke böra ersättas af några löften, emedan det är godt, att man lofvar så litet som möjligt, men deremot noggrant fullgör hvad man är pligtig att göra. Och i hvarje fall föreskrifva lagar och förordningar hvad man skall göra. Dessa måste man respektera och iakttaga, så vida man vill undgå det straff, som följer på deras öfverträdande. Antingen en embetsman således gifver ett löfte eller icke, så är han dock *lika* bunden att fullgöra sin pligt.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, vågar jag hem-ställa,

att Riksdagen för sin del måtte besluta, att alla löfteseder, hvarmed förstås huld- och trohetseder, embetseder, krigsmannaeder, eder, som afläggas vid inträde vid universiteten, eller andra med dessa jem-förliga eder, måtte helt och hållet afskaffas.

De löfteseder, som påbjudas i rikets grundlagar, böra ock upp-höra; dock vill jag i en särskild motion återkomma till dem först då, när det visat sig, att Riksdagen är benägen att afskaffa här ofvan påpekade eder.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 21 Januari 1886.

E. J. Ekman.